

PaedDr. Jiří Pilař  
Za Kovářským rybníkem 265  
Praha 4 – Šeberov

V Praze 14. 10. 2016

Vážené paní poslankyně,  
Vážení páni poslanci,

v nejbližších dnech bude na pořadu schůze Poslanecké sněmovny ve třetím čtení schvalování pozměňovacích návrhů k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník a další související zákony (**sněmovní tisk 642**). Vím, že je připraveno nemálo smysluplných návrhů k jednotlivým částem zákona, ale také více, či méně problematických.

Součástí návrhů je také změna § 971 občanského zákoníku, navrhovaná poslankyní prof. JUDr. Helenou Válkovou, týkající se kompetencí diagnostických ústavů v systému školských zařízení pro výkon ústavní, nebo ochranné výchovy. Jeho cílem je navrácení ke stavu, který platil do konce roku 2013, kdy o umístění do konkrétního školského výchovného zařízení rozhodovaly diagnostické ústavy. Jedná se tedy o návrat k původnímu znění § 5 zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů.

Dovoluji si Vás tímto požádat o podporu pozměňovacího návrhu prof. JUDr. Válkové. Byl jsem vedoucím týmu odborníků, s nimiž jsme zákon č. 109/2002 Sb., připravovali. Vycházeli jsme tehdy z praxe ve smyslu naplnění nejlepších potřeb dítěte, přesně tak, jak praví Úmluva o právech dítěte.

Systém ústavní péče ve školských výchovných zařízeních do přijetí zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku fungoval tak, že každé dítě či mladistvý muselo nejprve projít Diagnostickým ústavem, kde bylo vyšetřeno psychologicky, sociálně a speciálně pedagogicky včetně návrhu dalšího školního a výchovného působení v zařízení následném, kam je diagnostický ústav dle výsledků diagnostiky a možné další prognózy přemístil. Dnešní situace je jednoznačně v rukou soudů a OSPOD, které jediné mohou soudu doporučovat kam takové dítě umístit. Výchovnému ústavu či dětskému domovu OSPOD rovněž odsouhlasuje opatření ve výchově (a tak se nezřídká stává, že i při závažném porušení společenských norem může dítě domů na dovolenku, pokud kurátor nesouhlasí, aby se tak nestalo). Ne zřídká je názor kurátora odlišný od názorů pedagogů, kteří jsou s takovým jedincem denně a kurátor s ním pohovoří dle zákona dvakrát až třikrát do roka.

Soud dnes na základě doporučení OSPOD odešle dítě do konkrétního výchovného zařízení, velmi často i mimo diagnostický ústav, tedy bez potřebné diagnostiky, byť cílové zařízení mnohdy ani psychologa nemá a výrazně asociálně zaměřené jedince nedokáže zvládnout. Soudy ani OSPOD příliš nezajímají námitky odborníků z praxe. Z výše uvedeného vyplývá, že v současném umístění dětí nastal díky nově přijatému občanskému zákoníku naprostý chaos, který se paradoxně vůči původním snahám stal pro děti nehumánním z důvodu dlouhých čekacích dob na umístění do zařízení. Tím je jednak prodlužována doba, kdy je možné na ně

odborně výchovně působit a jednak, a to je velmi důležité, je pro pomalé rozhodování soudů dětem často znemožněno nastoupit do středního vzdělávání od začátku školního roku. Tak děti zůstávají v diagnostických ústavech nepřiměřeně dlouho a pobyt se pro ně často stává kontraindikací. Dále je důsledkem této časové prodlevy vytváření prostoru k pokračování v antisociálním chování převážně spojeném s trestnou činností.

Dále je přístup soudů a OSPOD zpochybněna struktura sítě těchto výchovných zařízení. Celý systém po mnoho let počítal také s existencí zařízení podle míry a stupně psychické poruchy, sociální narušenosti a společenské nebezpečnosti. To je vše v současné době díky odebráním kompetencí diagnostickým ústavům zpochybněno, a tedy je výrazně eliminován výsledný efekt výchovy, již stát poskytuje velké finanční prostředky.

Je pravdou, že ve školských výchovných zařízeních stoupá procento dětí, které nikoliv jen verbálně odmítají cokoli plnit a fyzicky napadají ostatní spolubydlící včetně pracovníků zařízení. Stoupá procento dětí, které jsou schopny za maximálního nasazení výchovných pracovníků jen minimální a často jen dočasné pozitivní změny, protože motivaci, kterou i v zařízeních získají, bez odpovídajících návazných sociálních aktivit po propuštění rychle ztrácejí.

Zde je ale třeba znát důvod postupného zhoršování výsledné efektivity (byť není pregnatně formulováno co efektivita v tomto smyslu znamená). Děti z patologického rodinného prostředí jsou totiž do ústavní péče umísťovány velmi zdlouhavě a každý odborník potvrdí, že čím déle se v takovém „rodinném“ prostředí pohybuje a čím déle trvá reakce odpovědných orgánů, tím nižší efekt výchovné práce to přináší. Navíc prakticky neexistuje ze strany sociálních služeb v kompetenci MPSV propracovaný záchytný systém, jenž by byl schopný vstřebat a ochránit tyto jedince, jejichž osobnost je i po zplnolení často na úrovni nezralých pubescentů. I proto mi připadá nepřiměřeně troufalá snaha MPSV získat výchovná zařízení do své řízovatelské kompetence, když není schopno zajistit potřebnou úroveň práce ani svých segmentů tohoto systému.

Vážené paní poslankyně, vážení páni poslanci, existuje ještě spousta dalších argumentů, proč je třeba navrátit stav před schválením zákona č. 89/2012 Sb. Věřte, že to není pouze výkřik jednoho člověka, ale všech odborných pracovníků v systému tohoto segmentu náhradní výchovy. A pokud mají jiný názor, je dobré se ptát, zda vůbec s prací ve školských výchovných zařízeních přišli do pracovního kontaktu, tedy nejenom, že je navštívili, nebo o nich pouze slyšeli.

Děkuji Vám, pokud jste dočetli mé řádky až do konce, a věřím, že při hlasování rozhodnete pro zkvalitnění celého systému, což paradoxně v tomto případě znamená návrat zpět, a to před prosinec 2013 do podoby dle zákona č. 109/2002 Sb.

Oslovuji vás tímto dopisem, protože váš poslanecký klub, na který mi přislíbil pozvání předseda Ing. Miroslav Kalousek, bude zasedat patrně až po hlasování o pozměňovacím návrhu ve sněmovním tisku 642.

S úctou

PaedDr. Jiří Pilař,  
speciální pedagog,

